

POSTANOWIENIE

Dnia 26 czerwca 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Bohdan Bieniek

w sprawie z odwołania A. P.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w C.
o emeryturę pomostową,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 26 czerwca 2020 r.,
skargi kasacyjnej ubezpieczonego od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 29 marca 2019 r., sygn. akt III AUa (...),

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. zasądza od ubezpieczonego na rzecz pozwanego kwotę 240
(dwieście czterdzieści) zł tytułem zwrotu kosztów procesu w
postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w (...), wyrokiem z dnia 29 marca 2019 r., zmienił zaskarżony wyrok Sądu Okręgowego w K. z dnia 27 września 2018 r. i oddalił odwołanie A. P. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, Oddział w C. z dnia 29 marca 2018 r., mocą której odmówiono ubezpieczonemu prawa do emerytury pomostowej.

W sprawie bezsporne jest, że A. P. od 3 stycznia 2018 r. do 20 lutego 2018 r. był pracownikiem zatrudnionym w pełnym wymiarze czasu pracy w M. Sp. z o.o. w K.. Odwołujący się wykonywał pracę ślusarza pod ziemią, pracując w KWK „M.”. Jego obowiązki polegały na zabezpieczeniu przodka i kombajnu chodnikowego,

układał rurociągi odwaniające, powietrzne i przeciwpożarowe a w razie potrzeby usuwał też awarie kombajnu. Odwołujący się nie pracował przy zasypywaniu wyrobisk i nie wykonywał prac pomocniczych przy ich drażeniu.

Zdaniem Sądu Okręgowego, prace odwołującego się należy zakwalifikować pod poz. 3 załącznika Nr 1 do ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych (jednolity tekst: Dz.U. z 2017 r., poz. 664, dalej ustawa pomostowa), czyli do prac pod ziemią bezpośrednio przy drażeniu tuneli w górotworze. Z racji spełnienia pozostałych przesłanek Sąd Okręgowy zmienił decyzję organu rentowego, przyznając ubezpieczonemu prawo do emerytury.

Sąd Apelacyjny, rozpoznając apelację organu rentowego, zauważył, że odwołujący się nie spełnia warunków określonych w art. 11 i art. 49 ustawy pomostowej. W ocenie Sądu odwoławczego, nie ma także podstaw do zastosowania art. 3 ust. 1 i 3 ustawy pomostowej, bowiem obowiązki odwołującego się nie polegały na bezpośredniej pracy przy drażeniu tuneli w górotworze a co najwyżej były to czynności pośrednie, pomocnicze, sprowadzające się w istocie do prac konserwacyjnych i naprawczych sprzętu. Zdaniem Sądu, prace bezpośrednio przy drażeniu tuneli wykonują górnicy, którzy wybierają węgiel. Natomiast załącznik Nr 1 poz. 3 nie obejmuje prac pośrednich, takich jak prace ślusarzy czy mechaników. Ma to takie znaczenie, że skoro przepisy ustawy pomostowej należy interpretować ściśle, to wykładnia prawa dokonana przez Sąd Okręgowy nie była prawidłowa, bowiem odwołujący się nie spełnił przesłanki z art. 4 ust. 6 ustawy pomostowej, to jest po dniu 1 stycznia 2009 r. nie wykonywał prac w szczególnych warunkach w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 tej ustawy.

Skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego wywiódł pełnomocnik odwołującego się, zaskarżając wyrok w całości oraz domagając się jego uchylenia i orzeczenia co do istoty sprawy przez oddalenie apelacji pozwanego, ewentualnie domagał się jego uchylenia i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu w (...).

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wskazywał na jej oczywistą zasadność oraz występujące w sprawie istotne zagadnienie prawne i konieczność wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości, to jest czy zwrot „prace pod ziemią bezpośrednio przy drażeniu tuneli” odnosi się jedynie

do prac górników czy też do wszystkich prac bezpośrednio związanych z drążeniem tuneli. Jednocześnie skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona z uwagi na oczywiście błędną wykładnię art. 3 ust. 1 ustawy pomostowej w związku z załącznikiem Nr 1 poz. 3.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie może być przyjęta do rozpoznania. Zdaniem skarżącego, w sprawie występują przesłanki, o których mowa w art. 398⁹ § 1 pkt 1, 2 i 4 k.p.c. Dane założenie nie jest prawidłowe, skoro wszystkie z nich dotyczą jednego wątku i tego samego przepisu, to jest art. 3 ust. 1 i 3 ustawy pomostowej w związku z załącznikiem Nr 1 poz. 3 (prace pod ziemią bezpośrednio przy drążeniu tuneli w górotworze). Jeżeli dany termin jest klarowny i został oczywiście błędnie zinterpretowany przez Sąd Apelacyjny, to nie może jednocześnie przemawiać za pojawiającym się w sprawie istotnym zagadnieniem prawnym czy też nie może obligować do jego wykładni z racji poważnych wątpliwości. Zatem co najmniej jedna ze wskazanych przesłanek jest *a priori* fałszywa.

Konkretyzując, skarga kasacyjna nie jest oczywiście zasadna, bowiem sposób wykładni prawa przez Sąd Apelacyjny jest dopuszczalny w świetle literalnego brzmienia spornego przepisu. Tymczasem przesłanka z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. wymaga wskazania kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego (lub procesowego), polegającej na jego oczywistości widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej, bez potrzeby wchodzenia w szczegóły, czy dokonywania pogłębionej analizy tekstu wchodzących w grę przepisów i doszukiwania się ich znaczenia (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 16 września 2003 r., IV CZ 100/03, LEX nr 82274; z dnia 22 stycznia 2008 r., I UK 218/07, LEX nr 375616; z dnia 21 maja 2008 r., I UK 11/08, LEX nr 491538; z dnia 9 czerwca 2008 r., II UK 38/08, LEX nr 494134).

Idąc dalej, skarżący nie przedstawił istotnego zagadnienia prawnego. Za takie nie można uznać – w świetle dotychczasowego orzecznictwa (zob. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 23 marca 2012 r., II PK 284/11, LEX nr

1214575; z dnia 13 sierpnia 2002 r., I PKN 649/01, OSNP 2004 nr 9, poz. 158) – ogólnie przedstawionej tezy, powielającej treść normy bez pogłębionej analizy jej poszczególnych elementów. Zwrot „prace pod ziemią bezpośrednio przy drążeniu tuneli w górotworze” może być zinterpretowany (i w sprawie został) za pomocą zwykłej wykładni prawa, z wykorzystaniem reguł językowych. Termin ten nie zawiera wątpliwych zakresów znaczeniowych, zwłaszcza nie przesądza o podmiotowym zakresie jego zastosowania w odniesieniu do wątpliwości skarżącego. Wykreowanie istotnego zagadnienia prawnego powinno nastąpić przez określenie przepisów prawa, w związku z którymi zostało sformułowane i wskazanie argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen. Dopiero wówczas Sąd Najwyższy ma podstawę do oceny, czy przedstawione zagadnienie jest rzeczywiście zagadnieniem „prawnym” oraz czy jest to zagadnienie „istotne”.

W końcu skarżący nie przedstawił przesłanek wskazujących na potrzebę wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości. W jego opinii, Sąd Najwyższy nie zajmował się daną kwestią, co już samo w sobie upoważnia do budowania wagi znaczenia określonego tekstu. Tak jednak nie jest, gdyż nie każdy ciąg wyrazów składa się na istotne zagadnienie prawne czy też budzi poważne wątpliwości interpretacyjne, jeżeli w systemie prawa można odwzorować bliźniacze mechanizmy interpretacyjne, które z pomocą reguły *a simile* mogą doprowadzić do jednoznacznej odpowiedzi na wywołany problem.

Porządkując sporne kwestie, należy przede wszystkim podkreślić, że ustawa pomostowa jest elementem reformy systemu ubezpieczeń społecznych, której celem było zawężenie grona uprawnionych do emerytur z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, przyznawanych na podstawie art. 32 i 33 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2020 r., poz. 53, dalej ustawa emerytalna), do sytuacji uzasadnionych rzeczywistą koniecznością przejścia ubezpieczonego na emeryturę. Emerytura pomostowa przysługuje więc osobom pracującym w najtrudniejszych warunkach, które nie mogą być usunięte przez pracodawcę żadnymi środkami profilaktyki technicznej, organizacyjnej i medycznej. Wobec powyższego do uprawnionych do emerytury pomostowej zaliczają się osoby wykonujące konkretne prace, a nie całe grupy branżowe,

ponieważ ustawa pomostowa określiła inne kryteria przy konstruowaniu wykazu prac w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze niż te, którymi poprzednio kierował się ustawodawca (zob. szerzej uzasadnienie uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 17 września 2015 r., III UZP 7/15, OSNP 2016 nr 6, poz. 73). W tym samym kierunku wypowiadał się Trybunał Konstytucyjny (por. wyroki: z dnia 16 marca 2010 r., K 17/09, OTK-A 2010 nr 3, poz. 21; z dnia 3 marca 2011 r., K 23/09, OTK-A 2011 nr 1, poz. 8), stwierdzając, że ustawa pomostowa w sposób bardziej adekwatny definiuje osoby, które nie mogą pracować do osiągnięcia powszechnego wieku emerytalnego.

Po drugie, w orzecznictwie przyjmuje się, że wykaz prac określonych w art. 3 ust. 1 i 3 ustawy pomostowej jest zamknięty i nie podlega uzupełnieniu, co oznacza, że cech pracy „o szczególnym charakterze” lub „w szczególnych warunkach” nie mogą posiadać inne prace, choćby sposób ich wykonywania i ich jakość mogłyby obniżyć się z wiekiem (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 13 marca 2012 r., II UK 164/11, OSNP 2013 nr 5-6, poz. 62). Ten wątek pozostaje w zgodzie z ogólną zasadą interpretacji przepisów prawa ubezpieczeń społecznych, a mianowicie, że one powinny być wykładane ściśle (por. uchwałę składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 11 grudnia 2008 r., I UZP 6/08, OSNP 2009 nr 9-10, poz. 120 oraz wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 9 listopada 1999 r., II UKN 187/99, OSNAPIUS 2001 nr 4, poz. 121; z dnia 16 sierpnia 2005 r., I UK 378/04, OSNP 2006 nr 13-14, poz. 218; z dnia 25 czerwca 2008 r., II UK 315/07, LEX nr 496396).

Po trzecie, Sąd Najwyższy wypowiadał się już na temat zakresu znaczeniowego zwrotu „prace pod ziemią bezpośrednio przy drążeniu tuneli”, przyjmując, że nie można uznać za pracę, w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 ustawy pomostowej, zatrudnienia na stanowisku elektryka pod ziemią (zob. postanowienie z dnia 12 grudnia 2017 r., I UK 75/17, niepubl.). Naturalnie odwołujący się zajmował inne stanowisko, lecz w powołanym orzeczeniu kontestowano zakres oddziaływania omawianego terminu, to jest jak szeroko należy interpretować pojęcie „bezpośrednio przy”. Nie można też tracić z pola widzenia, że termin „bezpośrednio” jest zwrotem często używanym w załączniku Nr 1 do ustawy pomostowej (zob. poz. 1, 3-13). Oznacza to, że ten termin jest centralnym punktem oceny szeregu rodzaju prac. Zatem należy spojrzeć czy w odniesieniu do „innych

prac bezpośrednich” nie dokonano jego wykładni. Jest to o tyle istotne, że w tej mierze skarga kasacyjna milczy. Tymczasem w orzecznictwie podjęto próbę wykładni pojęcia „bezpośrednio przy”, przyjmując na tle załącznika Nr 1 pkt 6, że chodzi o prace wykonywane bezpośrednio w procesie produkcji, a nie wszystkie czynności składające się na ostateczny rezultat całego procesu produkcyjnego, choćby pozostawały z nim w ścisłym związku. Do tych ostatnich niewątpliwie należą prace konserwacyjno-remontowe, które co prawda polegają na utrzymywaniu pieców hutniczych w sprawności i ruchu, ale nie na ich bezpośrednim obsłudze, a właśnie z tą bezpośrednią obsługą ustawodawca łączy stałe występowanie szczególnie uciążliwych czynników ryzyka określonych w art. 3 ust. 1 i 2, uprawniające do emerytury pomostowej na podstawie art. 7 tej ustawy (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 13 czerwca 2013 r., I UK 13/13, LEX nr 1413490).

Sumując powyższe uwagi, zostaje zachowana klarowna linia oddzielająca wykładnię przepisów ustawy emerytalnej i wydanego na jej tle rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, Dz.U. Nr 8, poz. 43 ze zm.) od przepisów ustawy pomostowej. Z tych względów argumentacja zawarta we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie konweniuje z ustawowymi wymaganiami, zbywając milczeniem szereg zmiennych okoliczności wpływających na ostateczny werdykt sądu. Dlatego też orzeczono w myśl art. 398⁹ § 2 k.p.c.

O kosztach procesu orzeczono w myśl art. 398²¹ w związku z art. 108 § 1 k.p.c.